

O NOTRANJEPOLITIČNEM POLOŽAJU V ITALIJI

Za demokristjane se vedno hitreje bliža ura odločitve

Zakaj je Fanfanijeva vlada bila v nevarnosti, da pade - Odločitev bo padla na kongresu večinske stranke, ki bo v prihodnjem januarju

Italijanska notranja politika je konec zadnjega in v začetku tega tedna doživljala zelo razburkane dneve. Dnevni tisk je z mastnimi naslovi napovedoval, da je treba vsak trenutek pričakovati začetek krize, v katero ne bo zapletena samo sedanja Fanfanijeva vlada, temveč bo zajela tudi najvišjo oblast v državi, to je samega predsednika republike. Tako so še ta teden nekateri dnevnikarji pisali, da namerava predsednik Gronchi razpustiti parlament in razpisati nove državnozborske volitve, drugi tisk pa je poročal, kako je Gronchi trdno odločen, da odstopi.

Za navadnega človeka z ulice, ki nima ne časa ne možnosti, da se lahko približe seznanji s skrivnostnim delovanjem vodstev raznih političnih strank in z njihovimi še bolj skrivnostnimi nameni, je bilo razburljivo pisanje tiska nekoliko nerazumljivo. Vsi namreč vemo, da je šele pred 14 dnevi sedanja vlada srečno prestala precej hudo preizkušnjo, saj je poslanska zbornica s precejšnjo večino glasov odobrila njeno zunanjo politiko, kar je posebno važno spričo napetega položaja, v katerem se svet danes nahaja.

ZAKAJ KRIZA?

Kljub temu je možnost krize obstajala. Zakaj? Če hočemo odgovoriti na to vprašanje, se moramo vrniti s spominom na dogodek, ki se je pripetil v letošnjih vročih avgustovskih dneh. Tedaj je tajnik socialdemokratske stranke Saragat iznenada objavljal nekaj člankov, v katerih je pričel ponovno dokazovati nujno potrebo, da se sestavi sredinsko-levičarska vlada. To je pomenilo, da je vladna večina, ki jo tvorijo demokristjani, socialni demokrati, republikanci in liberalci, po mnenju socialnih demokratov že odigrala svojo vlogo in da je treba zato takemu zavezništvu narediti konec.

Temu stališču so se pridružili republikanci, ki so kasneje naredili še korak naprej in se postavili celo na čelo gibanja za sredinsko-levičarsko vlado. Povod in vzpodbudo za to odločitev jim je verjetno dal notranji položaj v stranki krščanskih demokratov, ki je omogočil, da so v zadnjem času nastale v politiki stranke nekatere važne spremembe.

SODELOVANJE S SOCIALISTI

Po zadnjih upravnih volitvah v lanskem novembru se je namreč zgodilo nekaj, kar bi še pred nedolгим bilo nemogoče. Kr-

ščanska demokracija je pričela tesno sodelovati z Nennijevi socialisti v več občinah in skupno s socialisti vodi občinsko upravo nekaterih važnih mest, kot so na primer Milan, Florenca in Benetke. Pred kratkim pa je šla celo tako daleč, da je skupno s socialisti in socialnimi demokrati sestavila sicilsko deželno vlado, kar je že zato važno, ker na Siciliji živi 8 milijonov prebivalcev.

Spričo teh dogodkov, ki gotovo pomenijo preokret v italijanski notranji politiki, so se socialni demokrati in republikanci pričeli spraševati, ali ni dozorel čas, da se sproži akcija za sestavo sredinsko-levičarske vlade tudi v Rimu, kar pomeni posredno ali neposredno sodelovanje Nennijevih socialistov pri vodstvu države.

Saragat je to vprašanje načel že v avgustu, ker je hotel prepričati, da bi vladna kriza sovpadala z dobo, ki se začne 12. novembra t. l. in se konča 12. maja 1962, ko bodo izvolili novega predsednika republike. V teh 6 mesecih je namreč predsedniku republike po 88. členu ustave odvzeta pravica, da razpusti parlament in razpiše nove volitve.

KONEC MANDATA PRESEDNIKA REPUBLIKE

Predsednik republike to pravico lahko uveljavi, če ugotovi, da parlament ne more redno delovati. Najbolj otipljiv dokaz nemoči parlamenta pa bi bil v tem, da nobena vlada ne more dobiti večine. Če bi torej

vlada padla v zadnjih 6 mesecih predsedničkovega mandata, bi se lahko zgodilo, da bi sploh ne mogli sestaviti nove, predsednik pa bi tudi ne smel seči po tistem skrajnem sredstvu, ki ga predvideva 88. ustavni člen. Brez volitev pa ne more biti novega parlamenta, iz katerega naj izide nova vlada. Nastala bi torej zelo huda kriza, ki bi zmajala temelje same države.

Ker je 12. november takorekoč pred vrati, je bilo treba seveda pohiteti z novo akcijo in v tem je treba videti poglaviti vzrok razburljivih dogodkov v zadnjih dneh.

Ključ za dosego cilja, ki ga zasledujejo socialni demokrati, pa drži v rokah demokristjanske stranke. Zadnja razprava o zunanji politiki v poslanski zbornici je dokazala, da v stranki krščanskih demokratov in v vladi sami obstajajo precejšnje razlike v gledanju tako na zunanjo kot notranjo politiko. Poslanec Bettiol in delno tudi zunanji minister Segni sta izkoristila stališče Nennijevih socialistov v zunanji politiki, ki je v marsičem sorodna tisti, katero zagovarjajo nevezane države, da sta izključila možnost kakršnegakoli sodelovanja s socialistično stranko in se tako odločno izjavila proti sredinsko-levičarski vladi. To razpoko v demokristjanski stranki je še poglobil liberalni tajnik Malagodi, ki je v parlamentu ostro napadel komuniste in socialiste, katerim je očital, da v zunanji politiki zasledujejo popolnoma enake cilje.

Trenutno sta zmagala Moro in Fanfani

Polemiko med strankami vladne večine je še poostril predsednik vlade Fanfani z govorom v Caserti, katerega so vsi tolmačili kot oster napad na liberalce in ga smatrali za očiten znak, da hoče tudi Fanfani prelomiti zavezništvo z liberalno stranko. To stanje so izkoristili demokristjanski desničarji, ki, kot znano, odločno nasprotujejo sredinsko-levičarski vladi, ter napeli vse sile, da preprečijo njeno uresničitev.

Zato so se izjavili za takojšnjo krizo vlade in tudi za nove državnozborske volitve, če bi ne bilo mogoče sestaviti nove vlade. Na seji strankinega vodstva, ki je trajala 12 ur, je tajniku Moru in predsedniku Fanfaniju uspelo, da je bila sprejeta resolucija, ki predlaga ostalim zavezniškim strankam, naj se razprava o današnji vladi in njeni večini sedaj preneha in naj se ponov-

no prične po kongresu demokristjanske stranke, ki bo januarja prihodnjega leta.

Socialdemokrati so predlog sprejeli s pogojem, da vsedrjavni svet krščansko demokratske stranke še ta mesec sklene, da bo glavna točka razprav na kongresu sestava sredinsko-levičarske vlade, tako da po kongresu v demokristjanskih vrstah ne bo več nobenega dvoma o tem vprašanju.

Tudi liberalci so predlog sprejeli, medtem ko so republikanci odgovorili, da bodo zavzeli stališče po odobritvi raznih proračunov, kar mora parlament narediti najkasneje do konca tega meseca.

Nekateri politični opazovalci sodijo, da je predlog demokristjanov pravzaprav le spreten Morov manever, ki naj omogoči, da se

RADIO TRST A

• NEDELJA, 15. oktobra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenski narodni motivi; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše: »Začarani muzej«, pravljica (Saša Martelanc), igrajo člani RO; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj — Kronika tedna v Trstu; 14.45 Poje »Duo sa Kvarnera« z orkestrom Franka Russa; 15.00 Igra kvintet »Zadovoljni Kranjci«; 17.00 Tvorница sanj, obzornik filmskega sveta; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Zbor »Die Singeleiter« iz Lübecka; 22.00 Nedelja v športu.

• PONEDELJEK, 16. oktobra, ob: 18.30 Mladi solisti: Pianistka Clara Lenuzza. Na sporedu so skladbe Respighija, Confalonierija, Menottija in Martuccija; 19.00 Znanost in tehnika — Miran Pavlin: »Zračne ceste v dobi reakcijskih letal«; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Wagner: »Leteči Holandec«, opera v treh dejanjih.

• TOREK, 17. oktobra, ob: 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 21.00 Alpske legende — Rafko Dolhar: »Udarjena Marija v Ljubnem«; 21.30 Koncert sopranistke Zlate Gasperšič, pri klavirju Pavel Šivic. Na sporedu so Lipovškovi in Šivčevi samospevi; 22.00 Obletnica tedna — Rado Bednarik: »Tomaž Alva Edison, ob 30-letnici smrti«.

• SREDA, 18. oktobra, ob: 18.30 Liki iz opernih del: »Don Juan«; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 20.30 »Ovčar Marko«, povest (Janez Jalen - Jože Peterlin), igrajo člani RO.

• ČETRTEK, 19. oktobra, ob: 18.30 Prokofiev: Sonata št. 8, opus 84 za klavir; 19.00 Širimo obzorja — Sveta si zemlja in blagor mu, komur plodiš — Rado Bednarik: »Od devinske skale do belega gradu«; 20.30 Znani dirigenti: Bruno Walter — Brahms: Tragična uvertura, op. 81, Mozart: Simfonija št. 41 v C-duru K. 551 imenovana »Jupiter«, Mahler: Simfonija št. 1 v D-duru. Približno ob 21.10 Književnost: »Biagio Marin in njegova pesniška zbirka Solità« (Fr. Jeza). Približno ob 22.15 Umetnost — Aljoša Vesel: »Razstava dežel na torinski »Italija 61«.

• PETEK, 20. oktobra, ob: 18.30 Schubert: »Rosamunda«, opus 26; 19.00 Šola in vzgoja — Egidij Košuta: »O novi srednješolski reformi«; 20.30 Gospodarstvo in delo.

• PETEK, 20. oktobra, ob: 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Novele 19. stoletja — Mark Twain: »Gospa Mc Williams in strela«.

• SOBOTA, 21. oktobra, ob: 13.30 Dobrodošle! Plošče prvič v oddaji; 15.30 »Tetki iz ulice Hydar«, komedija v treh dej. (Enzo Duse - Vinko Suhadolc), igrajo člani RO; 18.30 Iz del italijanskih sodobnih skladateljev — Casella: Italija, rapsodija, Preludij in Sicilijanski ples iz suite »La giara«; 19.00 Žena in dom; 20.40 Zbor »Ljubljanski zvon«; 21.00 »Marija Walewska«, dramatisirana zgodba (Roberto Corsete - Lada Mlekuž), igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

15. oktobra, nedelja: Terezija
16. oktobra, ponedeljek: Gal, Hedvika
17. oktobra, torek: Marjeta
18. oktobra, sredo: Luka
19. oktobra, četrtek: Peter spoz., Etbin.
20. oktobra, petek: Felician
21. oktobra, sobota: Uršula

Točen dnevnik

V New Yorku je novoporočena ženka imela navado, da je vse dnevne dogodke vestno in točno zapisovala v dnevnik. Nekega večera je listala po dnevniku, katerega je hranila v kuhinjski omari. Skoro v omedlevico je padla, ko je v njem brala zapisano s tujo roko: »Ob treh ponoči vlom v hišo; ukradenih 500 dolarjev«. Brž je začela stikati po predalih, kjer je imela listnico in je ugotovila, da neznanec ni lagal. Vtihatopil se je v kuhinjo, odnesel denar in lepo zabeležil tudi svoje dejanje.

Za demokristijane se vedno hitreje bliža ura odločitve

(Nadaljevanje s 1. strani)

sedanja vladna večina ohrani do maja prihodnjega leta, to je do izvolitve novega predsednika republike, ko bo današnja vlada že tako morala odstopiti. Ti opazovalci namreč poudarjajo, da bo kongres sredi januarja, novo vodstvo stranke pa bo izvoljeno šele februarja; zato bi po njihovem mnenju bilo nesmiselno, da bi sprožili vladno krizo le nekaj mesecev pred izvolitvijo novega predsednika republike.

STALIŠČE PREDSEDNIKA GRONCHIJA

Razumljivo je, da so vsi ti dogodki od bližje zanimali tudi predsednika Gronchija. On njem je znano, da nasprotuje sedanji politični praksi, po kateri o usodi vlad dejansko odločajo vodstva strank in ne parlament, kot izrečno predpisuje ustava. Zato je od Fanfanija baje zahteval, naj o novem položaju razpravlja parlament, da se ugotovi, ali vlada še uživa njegovo zaupanje in podporo. Predsednik vlade je to zahtevo baje odbil, češ da so krizo povzročila vod-

stva strank, ki naj zato poskrbe, da se reši. To naj bi Gronchija tako užalilo, da je pričel misliti najprej na razpust parlamenta in nato na svoj odstop. Verjetno je v tem vendarle nekaj resnice, ker je glasilo republikanske stranke pred dnevi objavilo oster članek, v katerem opozarja, da obstajata v ustavi dva člena (133 in 134), ki predvidevata, da tudi predsednik republike lahko pride pred ustavno sodišče.

Zdaj pa se zdi, da so se duhovi nekoliko pomirili, da Gronchi ne bo razpustil parlamenta in niti odstopil. Glavnemu tajniku Moru se je torej spet posrečilo, da je za nekaj časa odložil odločitev o bodoči politiki Italije. Ne glede na to pa je že sedaj jasno, da se čedalje hitreje bliža ura, ko bo stranka krščanskih demokratov postavljena pred izbiro: ali se odloči za novo politiko, katere najvidnejši izraz bi bila sredinsko-levičarska vlada, ali pa krene na desno. Druge alternative najbrž ni. Že prihodnji meseci pa bodo pokazali, kako se bo večinska stranka izklopala iz zagate.

FRANCIJA IN OAS

V Alžiriji se politični položaj tako zaostre, da bo nemara v najkrajšem času odločilo orožje, kdo bo vladal v deželi. Nasproti si stoje tri sile: uradna Francija z De Gaullo na čelu, vstajniška vlada domačinov ter tajna vojaška organizacija OAS, katero vodi na smrt obsojeni, a pobegli general Salan. Okrog njega so se zbrali francoski nacionalisti, ki so se naselili v Alžirijo že pred desetletji. OAS se upira z vsemi silami proti De Gaullovim nameram, da bi se pogodil z domačini in jim dal samoupravo. Salanova tajna organizacija razpolaga baje že s sto tisoč pripadniki, ki sede tudi na ključnih mestih francoske uprave. Kolikšno moč imajo, se razvidi že iz Salanovih radijskih nagovorov, katerih uradni alžirski radio niti ne moti. Pred nekaj dnevi je Salan že tretjič govoril in se je ponorčeval iz pariške vlade: »Že dejstvo, da jaz lahko govorim, je dokaz, da oblast počasi umira.« Francoskim poslancem pa je De Gaullov tekmeč poslal okrožnico, v kateri svetuje naj prepusti Francija obrambo Alžirije evropskim naseljencem in naj se ustanovi alžirska vlada s Salanom na čelu. Predsednik De Gaulle je pa trdno odločen ohraniti ugled državne oblasti.

Uzakonitev šol

Državni Uradni list je v zadnji številki objavil izglasovani načrt za uzakonitev slovenskih šol na Tržaškem in Goriškem. Z objavo je uzakonitev dokončno izpeljana. Poglavitno pa mora šele priti. Ministrstvo za prosveto bo moralo še izdati podrobna navodila in odredbe, kako naj se okvirni zakonski načrt izvede. Vsa slovenska javnost pričakuje, da bo ministrska odredba popravila marsikatero pomanjkljivost in dostavila izvršna dopolnila v smislu upravičenih zahtev naših šolnikov in v duhu pravičnosti za rast slovenske šole.

MALI OGLAS

Odda se lepo opremljena soba v lepem kraju. Naslov na upravi lista v Trstu, ul. Martiri della Libertà 5.

Razgovori v Rimu

Avstrijski kancler Gorbach in zunanji minister Kreisky bosta prišla 4. novembra v Rim. Uradni namen obiska je poklonitev pri papežu, ki bo isti dan obhajal 80-letnico rojstva in triletnico kronanja. Politični opazovalci pa trdijo, da se bosta avstrijska ministra sestala ob tej priložnosti tudi s Fanfanijem in Segnijem zaradi Južne Tirolske. Ozračje je tam še vedno napeto. Napadalna tirolska organizacija »Berg Isel Bund« še vedno nadaljuje z akcijo. Izdala je celo poročilo, da so se njeni člani spoprijeli v Bistriški dolini (Pustertal) z oddelkom vojakov in da je bilo več mrtvih. Oblasti pa spopad zanikajo. O Tirolski je govoril tudi minister Scelba pri proračunski razpravi. Izjavil je, da bo vlada postopala z vso odločnostjo za red in mir v Južnem Tirolu, pokazala pa da bo smisel za manjšinske pravice.

Prav o tem se bodo na sestanku v Rimu razgovarjali.

Rapackijev predlog

Poljski zunanji minister Rapacki, ki je znan po svojem načrtu o nevtralizaciji Srednje Evrope, je prišel v Washington z novim načrtom, kako naj se reši evropska politična kriza. Ameriškememu zunanjemu ministru Rusku bo predlagal, naj se vzdolž Srednje Evrope ustvari pas, v katerem se ne bo smelo uporabljati jedrsko orožje in se ne bodo smele postavljati postojanke za isto. Pas naj obsega tudi obe Nemčiji. Druga točka predloga vsebuje sprejem Vzhodne Nemčije v Atlantsko zvežo.

Na tak precej spreten način hoče Rapacki rešiti kozo in zelje. Zapadne države bi priznale Vzhodno Nemčijo, zato pa bi jo imele v Zapadnem oboroženem bloku. Sodelovanje obeh nemških republik v njem bi ustvarilo sodelovanje vseh Nemcev in dalo podlago za nevtralno ozemlje v osrčju Evrope. Železna zavesa med Vzhodno in Zahodno Nemčijo bi se podrla in hrepene nju Nemcev po združenju bi bilo na neki način ugodeno. Zdi se, da je Rapackijev načrt odobril tudi Hruščev.

V desetih letih 800 milijonov ljudi več

Statistični urad pri Združenih narodih je izdal zanimivo publikacijo o stanju in številu človeštva. Številke presegajo dosedanje domneve. Vsega prebivalstva na zemlji je že 3 milijarde 700 milijonov, medtem ko jih je bilo leta 1949 šele 2 milijardi in 900 milijonov. V dobrih desetih letih nas je torej kar za 800 milijonov več. Prirastek povzroča številnejša rojstva in manjša umrljivost. Na en smrtni primer prideta po dve rojstvi. Tri četrtine prirastka na po-

dglagi rojstev je samo v Aziji. Tu sta tudi dve velikanski okrožji z največjo gostoto prebivalstva, in sicer Kitajska ter Indija. Drugi dve gosto naseljeni deželi sta Sovjetska zveza in vzhodni del Združenih držav. Največjo gostoto izkazuje Monaco s 15.000 prebivalci na kvadratni kilometer, najmanjšo pa ima otok Grönland, kjer živi komaj en človek na 1000 kvadratnih kilometrih. Povprečno je na svetu 22 prebivalcev na enem kvadratnem kilometru.

Izračunali so tudi, da čakajo najvišjo starost Norvežani. Povprečna moška starost je pri njih 71 let, ženska celo 75. Danes že prevladujejo na svetu ženske; moških je 49,9 odstotka, žensk pa 50,1. Več žensk kot moških je v Evropi, v Združenih državah, v Sovjetski zvezi in v Južni Ameriki. Moški pa drže večino še v Aziji, Kanadi in Avstraliji. Na tem kontinentu je še vedno občutno pomanjkanje ženskega spola.

Tudi vrstni red velikih mest je drugačen, kot je bil. Na prvem mestu je Tokio z 8 milijoni in 300 tisoč prebivalcev; sledi New York s skoro 8 milijoni ljudi, na tretjem mestu je pa Šangaj s 7 milijoni. London je šele na desetem mestu s tremi milijoni in 200 tisoč prebivalcev.

PREVELIKA VNEMA

V nedeljo se je odigrala v Vidmu nogometna tekma med moštvi Udinese in Inter. Med gledalci je sedel na tribuni tudi 61-letni doktor Venier, ravnatelj pivovarne Dormisch. Vedno je bil navdušen za nogomet in je kajpak navijal za domačine. Ko je nasprotni vratar odbil dobro pomerjeno žogo, je Veniera tako prevzel, da ga je zadel srčna kap. Hitra zdravniška pomoč mu ni nič pomagala.

Zasebne šole

Pri razpravi o proračunu prosvetnega ministrstva so se pokazala različna mnenja med vladnimi strankami, kar se tiče zasebnih šol. Republikanci so izjavili, da bodo sicer iz discipline glasov za proračun, toda se ne strinjajo z vladnim načrtom, ki predvideva državno podporo tudi zasebnim šolam. V imenu socialnih demokratov je poslanec Orlandi ugotovil, da se je treba držati ustavne določbe, ki pravi, naj bo šola obvezna, svobodna in odprta vsem.

Javne državne šole, naj se podpirajo iz javnega denarja, zasebne pa iz zasebnega. Temu mnenju so se pridružili tudi liberalci. Nasprotni teh idej v prvi vrsti seveda krščanski demokrati pa ugovarjajo, da se prav v svobodnem ustanavljanju šol odraža duh ustave po svobodi.

Drag sprehod

Prejšnji teden so se sestali na XII. mednarodno zborovanje astronomov z vsega sveta. Predsednik ameriške astronavske zveze Koelle je v poročilu omenil, da bo v letu 1968 polet na Luno že vsakdanja zadeva. Vozni listek za tja in nazaj bo stal kakih 15 milijonov dolarjev ali 9 tisoč milijonov fir. Začudene poslušalce je pa brž potola žil, da bo sedem let kasneje padla cena na dva milijona dolarjev. Kdo si bo mogel privoščiti tako drag izlet, je pa res veliko vprašanje. Portugalec Fonseca je v svojem predavanju dokazoval, da bo že čez nekaj let mogoč tudi polet do Marsa. Na kongresu je predaval tudi kapitan Glauco Partel, ki je doma iz Tržiča.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Samotni mož v vodstvu narodov

Malokateri diplomat sedanjega časa je bil obenem tako občudovan in obrekovan, tako spoštovan in hkrati tako osovražen, kot je bil umrli glavni tajnik Združenih narodov Dag Hammarskjöld. Ko so na dan njegove smrti zaplapolale na Švedskem in drugod po svetu črne zastave na pol droga, so se poštenjaki po vsem svetu zavedli, da je skupnost narodov zgubila spretnega krmarja.

Samotar v stekleni palači narodov je bil marsikom prava uganka. V vrtincu zgodovinskih dogajanj je stal samonikel in trden kot skala. Ni spustil izpred oči svetlega cilja, kateremu se je ves posvetil: služiti človeštvu. Ko so ga nekoč vprašali, zakaj je ostal samski, je odgovoril, da se je zaročil z vsem svetom.

Izhajal je iz ugledne rodbine prednikov, ki so bili vojaki in ministri. Že v gimnazijskih letih se je vsega posvetil samo študiju. Razvedrila je iskal samo v dolgih sprehodih v naravo. Srednje šole je končal kot odličnjak. Nato je položil v rekordnem času doktorske izpite iz narodnega gospodarstva. Vmes je dokončal še pravo.

30 let je bil star, ko je stopil v službo pri državni banki kot finančni svetovalec. Kmalu nato je postal pomočnik finančnega ministra. Po drugi svetovni vojni pa je napredoval za tajnika v zunanjem ministertvu. Obširno poznanje jezikov, hladno računajoči talent in sposobnost hitro vzpostaviti stike z okolico, so leta 1953 Hammarskjöldu odprle vrata v tajništvo Združenih narodov. Na tem odgovornem mestu je razvil neverjetno delavnost. Njegov delovni dan je obsegal 18 ur. Ob sueški krizi je spal samo po dve uri na noč. Njegove tajnice so morale delati v treh izmenah, da so ga dohitevale. Med vso zaposlenostjo je pa bil glavni tajnik vedno viteški in ustrežljiv do podrejenega osebja.

Pri vsem delu in velikanski odgovornosti je pa še vedno našel čas, da je pisal romane in celo pesmi, prevajal in izdajal znanstvena dela. Šteli so ga tudi za najbolj elegantno oblečenega moža. Ob tem pa se ni sramoval obleči irhaste hlače, da je plezal po svojih priljubljenih gorah. »Tu gori je treba umolkniti, da se ne moti nebeška tišina,« je zapisal v uvodu za svojo zbirko planinskih doživljanj.

Dvanajst univerz je Hammarskjöldu podelilo častni doktorat. Od leta 1954 dalje je sedel med osemnajstimi nesmrtniki, ki so podeljevali Nobelove nagrade. Svoj sloves je še utrdil ob velikih svetovnih političnih krizah, katere je vedno spretno razvozljal z edinim ciljem: pošteno sožitje vseh narodov.

Temeljni kamen za slovensko gimnazijo v Trstu

Slovensko šolstvo na Tržaškem je prejšnjo soboto obhajalo pomemben dan. Položen je namreč bil temeljni kamen novega poslopja za slovensko višjo realno in klasično gimnazijo ter za slovensko trgovsko akademijo. Slovesnosti so se udeležili predsednik pokrajine dr. Delise in več pokrajinskih ter občinskih svetovalcev, poslanec Vidali, šolski skrbnik, predstavniki slovenskih političnih in kulturnih organizacij ter ravnatelji slovenskih višjih srednjih šol v Trstu. Temeljni kamen je blagoslovil msgr. Salvadori.

Ob tej priložnosti je predsednik Delise v kratkem govoru poudaril pomen slovesnosti in podčrtal, kako se pokrajinska uprava trudi, da bi vse šole imele primerne prostore in učila. Zatem je obrazložil tehnične značilnosti novega poslopja, za gradnjo katerega je uprava prejela od generalnega komisariata 180 milijonov lir.

Nova zgradba bo stala ob križišču Vrdeške in Lonjerske ceste. Imela bo skupno 20 učilnic, v katerih bo prostora za 480 dijakov. Vsak zavod bo imel svojo profesorsko zbornico, tajništvo in ravnateljstvo, telovadnica pa bo skupna. Na dvorišču pa bo igrišče za odbojko. Predvidevajo, da bodo gradbena dela zaključena v 420 dneh, kar pomeni, da bodo dijaki lahko zasedli no-

ve prostore konec leta 1962 ali v začetku leta 1963.

Nekaj dni pred položitvijo temeljnega kamna so znani nacionalistični krogi skušali nahujskati italijansko dijaštvo, naj protestira proti gradnji poslopja za slovenske srednješolce, češ da gre za novo slovensko »prodiranje« v italijanski Trst. Kazalo je že, da se zopet pripravljajo ulične protislovenske povorke, kakršne so bile v začetku tega leta. Nacionalistom pa se to pot ni posrečilo nahujskati dijakov, tako da je pouk na italijanskih šolah redno potekal in ni bilo nobene demonstracije.

Da bi preprečila morebitne izgrede, so policijska oblastva močno zastražila prostor, kjer je bila slovesnost položitve prvega kamna. Ker pa se ni prikazal noben razgrajšč, je vse poteklo v redu.

Ob tem pomembnem dogodku si pa dovoljemo kratko pripombo: pogrešali smo kratek govor tudi v slovenščini, saj gre vendar za zavoda, v katerih se bo izobraževala in vzgajala slovenska mladina. Od predsednika Deliseja tega seveda ne moremo zahtevati, ker ne zna slovenski, a sodimo, da bi kak slovenski funkcionar s šolskega skrbništva vendar lahko spregovoril nekaj besed v našem jeziku.

Tržaškega

Tržaški pokrajinski svet:

ZAČELO SE JE JESENSKO ZASEDANJE

Po poletnih počitnicah se je v ponedeljek pričelo redno jesensko zasedanje tržaškega pokrajinskega sveta. Predsednik Delise je najprej predlagal, naj se potrdi izvolitev novega svetovalca republikanske stranke dr. Fragiacomu, ki je prevzel mesto bivšega svetovalca Bazzarra, kateri je odstopil, ker je postal občinski odbornik. Svet je predlog sprejel z večino glasov.

Zatem je predsednik s kratkim govorom počastil spomin tragično umrlega glavnega tajnika OZN Hammarskjölda in spregovoril nekaj besed v zvezi s sedanjo hudo mednarodno napetostjo. Izrazil je željo, da bi se s pomočjo pogajanj dosegel in utrdil mir, ki mora temeljiti na svobodi. Poročal je tudi, da se je pokrajinski odbor od vsega začetka zanimal za stanje v miljski ladjedelnici Felszegy in posredoval, da se čimprej uredi sporno vprašanje.

Predsednik in odborniki so nato odgovarjali na vprašanja, ki so jih postavili razni svetovalci. Komunistu Semi, ki se je zanimal za stanje na določenih italijanskih srednjih šolah, je bilo pojasnjeno, da je pokrajinska uprava že zaprosila pristojna obla-

stava, naj nakažejo 680 milijonov lir, da se zgradi poslopje za višjo realno gimnazijo in za žensko tehnično šolo. Isti svetovalec je tudi vprašal, ali je uprava posredovala, da bi v srednje šole uvedli pouk zgodovine odporiškega gibanja. Pristojni odbornik je odgovoril, da so se za zadevo že zanimali, a da bodo v tej zvezi spet navezali stike s šolskim skrbništvom.

Svetovalec KP Gombač pa se je dotaknil vprašanja ljudskega štetja ter vprašal predsednika, ali so oblastva vprašala za mnenje pokrajinsko upravo, preden so se odločila, da v popisno polo vključijo posebni stolpec o občevalnem jeziku v družini. Svetovalec je izrazil nezadovoljstvo s tem ukrepom ter izjavil, da izidom popisa ne bo mogoče priznati nobene veljave, ker bodo nujno izkrivljeni.

Javite nerednosti

Z več strani smo prejeli pritožbe, da se nekateri uradniki, ki raznašajo obrazce za ljudsko štetje, vsaj prve dni niso držali navodil, ki jih je bil še pred začetkom del sporočil javnosti pristojni urad tržaške občine. Javljeno je bilo na primer, da bo vsak popisovalec moral poleg uradnih obrazcev

Nekaj navodil za ljudsko štetje

V 11. stolpcu brez obotavljanja napišimo resnico!

V zvezi z ljudskim štetjem in zlasti z 11. stolpcem popisne pole, ki zadeva vprašanje »občevalnega jezika v družini«, smo od naših bralcev prejeli več pisem, v katerih sprašujejo po podrobnejših pojasnilih. Zato vsem skupaj odgovarjamo tole:

Najprej pojasnjujemo, da bodo popisovalci raznašali popisne pole po družinah do sobote, 14. t. m. Družinski poglavar, podjetnik, obrtnik ali trgovec, ki do tega dne še ni dobil obrazcev, mora do 18. t. m. to sporočiti pristojnemu občinskemu uradu, ki bo poskrbel, da se mu izročijo popisne pole. Če bi se pa zgodilo, da bi do 31. t. m. nihče ne prišel dvignit obrazcev na dom, v podjetje ali trgovino, jih mora prizadeti sam izročiti že omenjenemu uradu.

O izpolnjevanju obrazcev velja splošno pravilo, da jih mora lastnoročno podpisati družinski poglavar, podjetnik, trgovec itd., ali pa njegov namestnik. Vprašanja v raznih stolpcih popisne pole, ki jo dobi družinski poglavar, se nanašajo na stanje z dne 15. oktobra. Zato svetujemo, naj prizadeti prično izpolnjevati obrazce po tem dnevu. V obrazcih, ki so jih dobili podjetniki, trgovci, obrtniki itd., pa je treba orisati stanje z dne 16. t. m. in zato je prav, če se pole izpolnjujejo po tem dnevu.

Ker so določena vprašanja zapletena, svetujemo, naj se obrazci izpolnjujejo v prisotnosti popisovalca, ki je dolžan dati vsa potrebna pojasnila in nuditi vso potrebno pomoč. Natančni zakonski predpisi jamči jo tajnost podatkov, ki so dostopni le statističnim ter anagrafskim uradom in ne drugim uradom, kot je na primer finančna intendenca.

O znanem vprašanju v 11. stolpcu, ki se tiče »občevalnega jezika«, pa povemo sle-

deče. Povsem razumljivo je, da bi posamezni pripadniki slovenskih družin morali napisati, da doma govorijo slovenski. Vsak strah, pomislek ali vsako obotavljanje so že zato odveč, kajti vsi — od raznih oblastev do navadnega človeka z ulice — vedo, katera družina na Tržaškem je slovenska in katera ni. Če se ti torej do zdaj še ni nič hudega pripetilo, se ti ne bo tudi potem, ko boš na obrazcu napisal resnico. Kdor pa je zaradi svoje narodnosti že doživel kako krivico — in teh ni malo — se mu ta zaradi štetja ne bo niti popravila niti povečala. Zato je vsak strah prazen.

V narodno mešanih družinah mora vsak član odgovoriti, kateri jezik običajno govori doma. Če je n. pr. žena Slovenka, mož pa Italijan, bo prva napisala, da je njen občevalni jezik v družini slovenski, ker je naravno, da z lastnimi otroki govori slovenski (tako bi vsaj moralo biti). Mož pa bo odgovoril, da v družini govori italijanski.

Ker je zlasti v Trstu precej Slovencev in Slovenk, ki zaradi zaposlitve žive pri italijanskih družinah, opozarjamo, da mora družinski poglavar pri izpolnjevanju obrazca napisati jezik, katerega omenjene osebe govorijo v lastni družini. Če je na primer hišna pomočnica doma s Krasa, bo družinski poglavar napisal, da govori slovenski, v tem jeziku pomočnica govori v svoji družini. Enako pravilo velja tudi za osebe, ki žive v raznih skupnostih (zavodih, bolnišnicah itd.).

Tudi za vse te osebe velja, kar smo že zgoraj napisali: vsaka bojazen je prazna, kajti že tako vsi vedo, iz kakšnega debela je kdo zrastel. Zato lahko brez kakršnega koli pomisleka napišemo v 11. stolpcu samo resnico, in sicer da smo Slovenci.

v italijanščini izročiti prizadeti stranki tudi obrazec s slovenskim prevodom, če to zahteva. Zgodilo se je, da se prve dni to navodilo sploh ni spoštovalo, in sicer zato, ker popisovalci obrazcev v slovenščini sploh niso imeli s seboj. Odbornik Gasparro, ki je odgovoren za redni potek popisovalnih del v tržaški občini, je v torek v razgovoru s časnikarji v tej zvezi izjavil, da popisovalci prve dni niso imeli pri sebi slovenskih prevodov, ker jih pokrajinski statistični urad ni pravočasno dostavil občini. Dodal pa je, da sedaj ima vsak popisovalec s seboj dovolj obrazcev tudi v slovenščini.

Od nekaterih popisovalcev samih pa smo zvedeli, da niso o tej zadevi sploh bili natančno poučeni in da so šele pred nekaj dnevi dobili podrobnejša navodila. V dopolnilo tega, kar o ljudskem štetju objavljamo na drugem mestu, pojasnjujemo, da se obrazci lahko izpolnjujejo tudi v slovenščini. Tako je namreč časnikarjem izjavil že omenjeni odbornik Gasparro na tiskovni konferenci v torek.

Kdor pa ugotovi kakršnokoli nerednost, naj nemudoma sporoči pristojnim občinskim uradom, ki bodo poskrbeli, da se odpravijo.

Beneška Slovenija

Spjeterar:

PO ŠKOFIJSKI SINODI

Dne 28. septembra se je v Vidmu zaključila nadškofijska sinoda. V dnevnem tisku smo brali, da je bil zaključek izredno slovesen in radosten, saj so udeleženci celo ploskali nadškofu v stolnici.

So torej ploskali tudi naši duhovniki in s tem izpričali, da so zadovoljni z novimi sinodalnimi določbami?

Kakšni so novi predpisi še ne vemo, vendar upamo, da so na tem pomembnem zboru razpravljali tudi o preureditvi in izboljšanju verskega stanja v Beneški Sloveniji. Upamo zlasti, da bodo nove določbe naredile enkrat konec krivični in vsiljeni navedi, da se v slovenske župnije pošiljajo duhovniki, ki ne poznajo jezika vernikov in se ga tudi nočejo naučiti ter mu celo nasprotujejo. Saj se vendar katoliška Cerkev sedaj pripravlja na ekumenični koncil, katerega namen je, da se popravijo stare krivice in da se ves krščanski svet zedinijo v Kristusovem duhu.

TERSKA DOLINA

Vsem je znano, da imamo pri nas zelo slabe prometne zveze. Že leta in leta pričakujemo, da bodo oblastva uredila cesto, ki pelje iz naše doline ob Belem potoku do Učje. Ta vas je res Bogu za hrbotom. Pol leta je skoro odrezana od sveta; pa tudi za vso našo dolino bi prav prišla zveza z Bovško kotlino.

Zato bi bilo potrebno, da se najprej cesta asfaltira in potem uredi vožnja z avtobusom. Drugo vprašanje, ki je prav tako potrebno nujne rešitve, je obmejni prehod v Učji. Sliši se, da bodo pri prihodnjem sestanku mešane komisije za obmejni promet sprožili tudi to zadevo. Če ne bo nihče nič podrezal, bo pa še drugi rod čakal na cesto, asfalt in na morebitni obmejni prehod.

MATAJUR

V vasi Strmica, ki je ena še največjih pod Matajurjem, se je spet zrušila ena naših

SOVODNJE

Po dolgem času se bodo tudi naši občinarji oddahnili, ko so toliko časa čakali, da se uredi vodovodna mreža. Končalo bo tisto škripanje kolesa na vodnjaku pred občinsko hišo, kjer so morali ljudje zlasti v poletni suši čakati kar v vrsti, da so si načrpali vode za kuho in napajanje živine. V nedeljo, 22. t. m., bo slovesna otvoritev nove vodne napeljave. Oblastva in občinarji se bodo zbrali dopoldne pri otroškem vrtcu, kjer bodo slovesno odprli pipo in se bo prikazal prvi curek vode. Stroški za novo napeljavo so precejšnji. Za glavne vodovodne žile je dala vlada trideset milijonov. Občina pa je s 25 milijoni prispevala za stransko vodovodno omrežje.

KONEC STAVKE

Po treh tednih brezdelja se je stavka u službencev pri Ribijevem prevoznem podjetju vendarle končala. V soboto dopoldne so se na goriški prefekturi zbrali zastopniki sindikatov, delavskega urada in podjetja ter so začrtali v glavnih smernicah, kako naj se ugotovi zahtevam uslužbencev. Zato je tudi odpadla splošna stavka vseh delavcev v goriški pokrajini, ki je bila napovedana

- *Kanalska dolina*

stara korenika. Že pred nekaj časa je umrl gospodar Jože Goleš. Učakal je kljub trdemu življenju in neprestanemu delu prav lepo starost. Nosil je kar osem križev in pol. Marsikaj je znal povedati iz starih časov in iz dveh vojn. Ker smo že omenili njegovo starost, se nam zdi, da so naši kraji, naš dober zrak prav primerni, da se učaka visoka starost. Po naših vaseh je še dosti starih ljudi, ki ne čakajo visokih let z strani izobilja, morda bolj zato, ker so vedno vajeni vztrajnega dela, kot ga je bil rajni Jože. Naj pa po smrti uživa zasluženi počitek!

ŽABNICE

V Kanalski dolini gredo dela za razširjenje radijske in televizijske mreže že proti koncu. Gorato ozemlje je predstavljalo največjo oviro za dober prenos in sprejem oddaj. V sredo je že začel delovati televizijski ojačevalec na Sv. Višarjah. Ta bo omogočil brezhibno sprejemanje televizijskih sporedov v Žabnicah, Ukvah in Naborjetu. Proti koncu tega meseca bo začel delovati tudi prenosnik na Pontebi, ki bo služil za spodnjo Kanalsko dolino.

Računajo, da bo v novembru postavljen tudi ojačevalec na Prešniku nad Trbižem, ki bo služil za sprejemanje v vsej trbiški kotlini in okolici. Koristil bo tudi Gorenjski do Radovljice.

KOKOVO

Na pobudo furlanskih dobaviteljev lesa za pohištvo in stolice so se na meji med Avstrijo in Italijo zbrali na posvet njih zastopniki s predstavniki izvoznikov bukovega lesa iz Koroške. Podjetniki so sklenili, da bodo ustanovili v Beljaku in v Trbižu poseben urad za boljše poslovanje.

Potreba se je pokazala zaradi vedno večjega povpraševanja po lesu. Lani je uvoz hlodov iz Koroške znašal že eno milijardo lir. Letos pa bodo industriji v Furlaniji naprosili trgovinsko zbornico, naj dovoli povečanje uvoznega kontingenta.

za soboto od desete ure do poldne. Ribijevi avtobusi so v soboto že začeli redno voziti. Prebivalci okoliških vasi, zlasti študentje in delavci, so si kar oddahnili, ker so morali za časa stavke peš ali z zasilnimi prevozi v šole in na delo. Odprto je pa še vprašanje, kakšen bo zaključek pogajanj, ki so se vlekla tako dolgo.

LJUDSKO STETJE

Po mestu in okolici je več kot 50 popisovalcev že razneslo vprašalne pole za ljudsko štetje. Razdeljevanje se bo končalo 14. t. m. Podatki na polah se morajo nanašati na tisti dan. Zato svetujemo, naj družinski glavarji in predstavniki življenjskih skupnosti (zavodov, podjetij itd.) šele po tem dnevu izpolnijo obrazce. Od 18. oktobra do konca meseca bodo isti uradniki prihajali na dom po vprašalne pole. Slišijo pa se že sedaj glasovi, zlasti od preprostih ljudi, da ne znajo izpolniti pol. Na ta vprašanja odgovarjamo, naj počakajo na uradnika, da jim bo pri izpolnjevanju pomagal.

»NA JUNASKI MEJDAN«

V prejšnjem tednu so goriški meščani opazili na oglasnih deskah po vogalih ulic velike lepake, ki nimajo nič opraviti z navadnimi oglasi ali z vabilji na prireditve. Plakati v zelenih, rdečih in drugih barvah so popolnoma politične vsebine. Na njih se stranki krščanskih demokratov in komunistov druga drugo pozivata na »junaški mejdan«, to je na govorniški dvoboj pred občinstvom in na javnem prostoru. Krščanski demokrati očitajo komunistom, da molčijo, ko v Sovjetski zvezi razstreljujejo atomske bombe in zastrupljajo ozračje. Komunisti pa odgovarjajo, kje so pa bili krščanski demokratje, ko so v Sahari in v Ameriki prav isto počenjali. Ti pa spet lepijo plakate z imeni preko sto italijanskih vseučiliških profesorjev in znanstvenikov, ki so takrat protestirali, proti sovjetskim bombam pa komunisti sedaj na višji ukaz lepo močijo. Dobro, pravijo spet komunisti na novem lepaku, pridite na javni shod, tam se bomo pomerili. Drugi pa spet odgovarjajo, da se ne bojijo javnosti, a komunisti naj prej obsodijo sovjetske poskuse. In tako gre dalje v veliko veselje tiskarn, ki imajo vsaj nekaj dela.

PLEŠIVO

V šoli v naši vasi se dogajajo prav čudne stvari. V časopisju se je že dosti pisalo o pomanjkljivostih v šoli in pri pouku, da so menda tudi šolska oblastva že dovolj poučena. Slovenska šola v Plešivem bo počasi shirala. Sram nas je povedati, da dobršen del krivde leži na starših, še večji pa na učni moči. Prav žalostno je, da kak učitelj ali učiteljica rine z vsemi štirimi v slovensko šolo, potem pa jo zanemarja. Letos se bo večina otrok iz Plešivega po vseh teh »zaslugah« raje vozila z avtobusom v Krmin, kot da bi hodila v domačo šolo. Grobokopi naše šole se bodo pa smejali.

OBMEJNI PREHODI

V mesecu septembru je bil prehod čez goriške obmejne bloke še vedno prav živahen. Raznovrstnih dovoljenj, od potnih listov do kmečkih dovolilnic, se je poslužilo 74.805 oseb z jugoslovanske in 28.382 z ita-

Iz Goriške

lijanske strani. Preko mednarodnega bloka pri Rdeči hiši je pa šlo 652 italijanskih državljanov in 4227 tujih, kar je približno 300 oseb dnevno. Te številke navajamo v glavnem zato, da opozorimo, kolikega gospodarskega in moralnega pomena je mali obmejni promet ob državnih mejah. Pričakujemo, da bo mešana komisija pri prihodnjem zasedanju sklenila še nove olajšave.

ŠTEVERJAN

Danes bi radi nekaj povedali o možeh, ki vodijo našo dokaj obširno občino in pa o občinarjih samih. Pred naše novoizvoljene občinske zastopnike se je po volitvah postavilo precej novih vprašanj, ki terjajo nujno rešitev. To so vodovodi, ceste in druga javna dela. Izvedba načrta se pa nekam prepočasi uresničuje. Nekateri možje se le preveč zanašajo na razna oblastva, ki se pa seveda ne zganejo, če jih ne bomo vedno drezali. Same obljube še ne naredijo cest!

Poudariti moramo tudi, da se moramo v prvi visti zanašati sami nase. Imejmo ponos, da ne bomo upogibali hrbtenice pred ljudmi, ki so podirali našo občino, zdaj pa se ponujajo kot sodelavci, češ da je novi občinski odbor sestavljen iz mladih in še neizkušenih moči. V resnici pa to ne drži, ker mladi želijo pomagati, a je treba tudi njih predloge upoštevati.

Nekateri naši sosede so pa postali nekam preveč apatični do občinskih zadev ali pa gledajo zgolj na osebno in trenutno korist. Tako se je zgodilo pri nabiranju podpisov za neko ustanovo, ki nima nič opravka z domačim življenjem. Zato še enkrat: imejmo hrbtenico zravnano in skrb za skupne občinske zadeve!

RUPA

Danes nam sili v pero, da povemo nekaj bridkih resnic, ki so v zvezi z delom v naši papirnici. Ko se je začela ustanavljati in se je delo v njej pričelo, so se mnogi domačini, zlasti mladi, kar oddahnili, ker se jim je obetalo delo v rodni vasi. Koliko prihrani na času, denarju in zdravju, kdor dobi zaposlitev v rodni vasi. Naši ljudje so delavni in potrpežljivi; uverjeni so pa tudi bili, kakor je pač povsod po svetu, da bodo najprej domačini zaposleni, potem šele tujci.

Kaže pa, da so vodilne osebe v papirnici drugačnega mnenja in da so naperjene proti domačinom. Naši delavci se res trudijo, da bi točno in pravilno izvršili svoje delo in nalogo. Ne dosežejo pa nikakšne kvalifikacije, marveč ostanejo vedno navadni delavci. To pa še ni vse. Nekaj domačinov so že odpustili z dela, drugi so pa na tem, da pojdejo za njimi.

Gotovo ni vzrok odpustov zastarelost in okvara strojev, kot se izgovarja vodstvo. Znano je, da delavcev iz drugih krajev ne pošiljajo proč, marveč da še nastavlja mlade tuje delovne moči.

Podobnih slučajev, kjer se začenjajo delati krivice domačim delovnim silam, bi lahko navedli še več. Medtem ko se povsod po svetu krepi socialna pravičnost, se pri nas tepta v vipavsko blato.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Literatura pod nacistično diktaturo

Pri znani založbi Otto Walter-Verlag v Oltenu v Zah. Nemčiji je izšla pred kratkim zelo zanimiva knjiga, ki nosi v izvirniku naslov: »Deutsche Literatur im Dritten Reich«, to je: Nemška literatura v Tretjem Reichu. Napisal jo je Franz Schonauer. »Najbolj presenetljivo je, da je napisal to knjigo štiridesetletnik, ki je bil star šele trinajst let, ko je prišel Hitler na oblast,« je zapisal neki nemški kritik. »Že mnogo prej so bile nemške šole zastrupljene s šovinizmom, tako da bi jih bili lahko označili za uvodni pouk za nacionalsocializem. Tako je Franz Schonauer rasel kot deček v vzdušju duhovnega vstosmerjenja (»Gleichschaltung«). Maturo je napravil leta 1939 in študiral nato pri univerzitetnih profesorjih, »katerih duhovi so se pijano opotekali po nemštvu in se opajali z nacionalsocialistično retoriko. Hote ali nehoti so postali »propagandisti nacističnega barbarstva«. Kakšen nesrečen balast je moral Schonauer odvreči, da se je mogla njegova ladja dvigniti s čeri in svobodno zapluti!« vzklika isti kritik.

Franz Schonauer se je namreč lotil v svoji knjigi zanimive, aktualne, hkrati pa težke naloge, da kritično osvetli in oceni nemško literaturo v času nacizma. Pri tem se je kljub vsej polemičnosti držal predvsem dejstev, kar mu šteje kritika v veliko zaslug. Njegova knjiga je tako dragocen dokument ne le za določeno razdobje nemške kulturne zgodovine in literature, ampak tudi v tem smislu, da kaže, kaj lahko postane iz literature, ki se udinja totalitarnemu režimu. V tem pogledu je namenjena knjiga kot svarilo mladim generacijam, ki ne poznajo iz lastne izkušnje Hitlerjeve totalitarne vladavine in drugih totalitarizmov.

Schonauer je pri tem posegel precej daleč nazaj in rekonstruiral na podlagi zgodovinskega literarnega gradiva vzdušje, ki je vladalo v nemškem kulturnem življenju in zlasti seveda v literaturi že pred Hitlerjevim prihodom na oblast. Že prej so bile »mnoge glave mistično zamogle«, kot pravi Schonauer. Zmedla so jih gesla kot »Kri in zemlja« in zahteve, da je treba dejstva in zgodovino tolmачiti in jim dati smisel v »nordijsko-mitološkem duhu«. Zato navaja avtor konkretne primere, vendar mu ne gre za to, da bi podal ves seznam takih grešnikov iz tistega časa, od katerih so še mnogi živi. Zadostujejo mu primeri, ki jih citira. A že ti primeri današnjega bralca kar prestrašijo, tudi če je doživljal tisti čas. Šele danes se zaveda, kako pogubni so bili tisti vzgledi. Eden izmed takih zmedenih duhov je bil pisatelj in pesnik Gottfried Benn, ki je pred nekaj leti umrl. Danes ga mnogi časte, a kakšno zmešnjavo je znal povzročati, si je treba

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V soboto, 15. oktobra, ob 20.30 v Avditoriju v Trstu
Krstna predstava

W. SHAKESPEARE

Hamlet

Prevod: Oton Zupančič — Scena in kostumi: Vladimir Rijavec — Glasba: Pavle Merku — Režija: Jože Babič

Nastopajo: Klavdij, kralj danski: Jožko Lukeš — Hamlet, nečak kralja: Stane Starešinič — Polonij: Rado Nakrst — Horatio, Hamletov prijatelj: Stane Raztresen — Laert, Polonijev sin: Livio Bogatec — Gertruda, danska kraljica: Mira Sardočeva — Ofelija, Polonijeva hči: Miranda Caharija — I. igralec: Modest Sancin — Gildenstern: Alojz Milič — Rozenkranc: Silvij Kobal — Osrik: Adrijan Rustja — Marcel: Dušan Jazbec — II. grobar: Justo Košuta — II. grobar: Edvard Martinuzzi — Fortinbras: Julij Guštin — I. dvorjanka: Zlata Rodošek — II. dvorjanka: Leli Nakrstova — I. dvorjan: Josip Fišer — Igralka: Nora Jankovič (igr. šola). V vlogah dvorjanov, vojakov, pažev nastopajo še: Vojko Cesar, Dražič Franko, Antonj Dimitrij, Jože Dekleva, Pečar Fabjan, Reinhardt Enio, Jurij Kuferezin, Guštin Edvin, Gorkič Ivan, Bruno Jankovič, Aleksander Pertot, Bruno Jankovič, Aleksander Pertot, Vinko Ščurek, Bruno Počkaj, Filip Fišer, Rafael Vitez.

Ponovitve v Avditoriju:

1. v nedeljo, 15. oktobra, ob 17. uri;
2. v ponedeljek, 16. oktobra, ob 18. uri, ki je rezervirana samo za dijake;
3. v torek, 17. oktobra, ob 20. uri.

prebrati njegov govor »o novi državi in intelektualcih« z dne 24. aprila 1933, ki je objavljen v Schonauerjevi knjigi kot tudi v tistem pred dvema letoma objavljenem zvezku Bennovih zbranih spisov, ki vsebuje njegove eseje, govore in predavanja.

Med takšne pisatelje — da omenimo samo najbolj znana literarna imena iz Hitlerjevega časa — uvršča Schonauer tudi Hannsa Johsta in Rudolfa Bindinga. Določa pa tudi odgovornost Ernsta Jüngerja z njegovimi »Vojnimi dnevniki« in Friedricha Georga Jüngerja, ki ju navadno ne prištevajo med direktne nacistične sopotnike. Najbolj pa presenetli, da je zapadel pod vpliv totalitarne nacionalsocialistične retorike celo znani filozof Martin Heidegger. V svojem rektorskem govoru na univerzi v Freiburgu dne 27. maja 1933 je označil »opevano akademsko svobodo kot nepravdo svobode« in jo skušal nadomestiti spričo »čudovitosti« in »veličine tega novega vzgona«, — namreč nacističnega — s tremi »enako potrebnimi in enakovrednimi obveznostmi«. Te je označil kot »delovno službo, vojaško službo in znanstveno službo«. Eduard Spranger je slavil Hitlerja kot voditelja na seji Pruske akademije znanosti in umetnosti in znani pisatelj Friedrich Sieburg je odkrito poudarjal svoj nacionalsocializem.

Schonauer prištevata med hitlerjanstvu službočo literaturo vse tiste pisatelje, ki so pisali v smislu gesla »Blut und Boden« (»Kri in zemlja«), pri čemer so mistificirali kmeta in slikali lažno idilo na kmetih. Nemški kritiki podčrtavajo zlasti dejstvo, da

se je ves literarni kič predal hitlerjanstvu, kot dokazuje Schonauer. Le s tem se ne strinjajo, da je Schonauer uvrstil med nacistične sopotnike tudi tiste literate, ki so s svojimi spisi o klasični grški, rimski ali gotski umetnosti in podobno vzbujali vtis, kot da sta tudi antična umetnost in oboževanje lepote vgrajena v idejne temelje nacizma.

Schonauer potem brezobzirno razdere mit o tako imenovani »notranji emigraciji« nemških pisateljev v Hitlerjevem času. Tisti pisatelji, ki niso hoteli za Thomasom Mannom in drugimi uglednimi pisatelji v begunstvu, so si namreč izmislili v lastno opravičilo frazo o svojem »notranjem begunstvu«. »Da so Carossa, Jünger in Wiechert uživali — in še danes uživajo sloves — češ da so s svojimi knjigami nudili režimu odpor, je lahko samo dokaz, kako nejasni so bili pojmi o duhovnem odporu in kako korumpiran je bil pojem literature«, piše Franz Schonauer. Res je sicer, da so imele njihove knjige humanističen značaj in da so ohranjale v ljudeh gnus nad zločinsko prakso Hitlerjevega režima. Vendar niso vzbujale niti resničnega duhovnega odpora, niti niso vodile do učinkovitega političnega odpora. Kaj pa bi bili moralisti storiti nemški pisatelji v domovini? Lahko bi bili molčali, odgovarja na to vprašanje Schonauer. Lahko bi bili menjali poklic, kot so to storili nekateri ugledni nemški pisatelji v begunstvu, da bi se izognili pisanju zgolj za služek. Johannes Urzidil je pustil pisanje in se preživljal z umetno obrtjo, in Carl Zuckmayer je kot farmar na ameriškem severu trdo garal. S tem, da so se pisatelji doma zatekali k »neutrnim temam«, niso ničesar prispevali k boju zoper nacistično tiranijo, ampak so ji dajali že samo z objavljanjem svojih del določene argumente v roke.

Schonauerjeva knjiga je vzbudila v nemških literarnih krogih seveda veliko polemike.

Vrazova slovenska korespondenca

V založbi Slovenske akademije znanosti in umetnosti je izšla pred kratkim v razredu za filološke in literarne vede publikacija Ljubomira Andreja Lasiča »Slovenska korespondenca Vraz - Kočevar 1833-1838«.

Čprav je literarna zapuščina Stanka Vraza v slovenski in hrvaški literarni zgodovini že temeljito obdelana in tudi že po večini objavljena, ta Lasičeva knjiga vendarle dokazuje, da je še mogoče najti tekste, ki so dosedanjim urednikom Vrazove zapuščine ostali popolnoma neznani. Sedaj objavljena Vrazova korespondenca dopolnjuje njegov literarni in psihološki profil, zanimiva pa je tudi zato, ker je Vraz v svojih pismih Kočevarju zapisal več svojih pesmi in epigramov, ki so bili dozdaj neznani. Pisma vsebujejo tudi en Prešernov sonet. Vraz si je dopisoval s Kočevarjem kot študent na univerzi v Grazu, in sicer v štajerskem narečju, v katerega pa je mešal knjižno slovenščino in hrvaške izraze.

Knjiga »Slovenska korespondenca Vraz - Kočevar« je izdana s poglobljeno uvodno študijo in skrbno premišljenimi opombami. V opombah povezuje Andrej Lasič problematiko pism z literarnim in političnim dogajanjem tistega časa.

Bo Pasternak rehabilitiran?

Edward Crankshaw je objavil v londonski reviji »The Observer« članek, v katerem prihaja do zaključka, da nameravajo Sovjeti Borisa Pasternaka rehabilitirati. V članku se podrobno ukvarja s primerom Pasternakove zaupnice in tajnice Olge Iwinskaje, ki so jo, kot znano, lanj obsodili zaradi domnevnega deviznega prestopka. Sprejela je namreč honorarje za inozemske izdaje »Doktorja Živago«. Crankshaw objavlja korespondenco med Davidom Carverjem, glavnim tajnikom Mednarodnega PEN-kluba, in sovjetskim literarnim funkcionarjem Šurkovom. PEN-klub je želel dobiti na vpogled sodbo, s katero je bila obsojena gospa Iwinskaja, medtem ko se Šurkov v svojih odgovorih grdo izraža o zasebnem življenju Olge Iwinskaje, pri čemer so seveda pretiravanja opazna na prvi pogled. Potem ponavlja stare očitke proti Pasternakovi prijateljici.

V enem oziru se je pa mnenje Šurkova popolnoma spremenilo. Ko je izšel »Doktor Živago«, je bil Šurkov eden glavnih glasnikov kampanje proti Pasternaku in ga je brezobzirno obrekoval, sedaj pa brani Pasternaka in piše, da je bil Pasternak »pod peklenjskim vplivom Iwinskaje«, in domneva, da je Pasternak pod tem vplivom tudi napisal uporni roman o Juriju Živagu in Lari. Seveda ni dvoma, da je bila Iwinskaja vzor za Laro. Še bolj nedvomno je, kot pripominja Crankshaw, da je Pasternak sedaj mrtev in da lahko zato vse obrnejo narobe in vse priredijo tako, da ga bodo lahko rešili za sovjetsko literaturo.

Stane Starešinič v vlogi Romea v istoimenski drami. Ta igralec nastopa tudi v naslovni vlogi Hamleta. S Hamletom se prične nova sezona SG v Trstu.

Salvatore Quasimodo

Slava Nobelovega nagradjenca, italijanskega pesnika Salvatore Quasimoda, vedno bolj narašča. V Italiji mu je že več literarnih obzornikov posvetilo posebne številke. Zbirka vseh njegovih pesmi je izšla v Varšavi v poljskem prevodu. Ruski pesnik Leonid Martinov je prevedel večino Quasimodovih pesmi v kritični zbirki, ki je izšla v Moskvi. V romunskem jeziku je pa izdal njegove najboljše pesmi pesnik Tudor Arghezi. Doslej so Quasimoda bolj prevajali v vzhodnih državah kot pa na Zapadu.

GOSPODARSTVO

Anglija in Evropsko skupno tržišče

Est ali Evropsko skupno tržišče je tvorila v EST, zlasti ker se na ta način tudi o-hrani politična enotnost zahodnih držav. Angleški ministrski predsednik Macmillan je 31. julija sporočil parlamentu, da je vlada sklenila zaprositi za vstop v EST. Anglija je o tem sklepu seveda obvestila vse člane EFTA in se obvezala, da jim bo sproti poročala, kako se razvijajo pogajanja za vključitev v EST. Velika Britanija bo skušala med drugim doseči nekatere ugodnosti za svoje kmetijstvo, ki bi drugače popolnoma propadlo, ker ne bi moglo vzdržati konkurence s kmetijstvom v ostalih državah Evropskega skupnega tržišča.

Pogajanja med EST in Veliko Britanijo še zdaleč niso zaključena, ko se že oglašajo druge članice EFTA, ki bi tudi rade vstopile v EST. Najbrž se hitro bliža čas, ko zahodno evropske države ne bodo samo vojaško povezane, temveč tudi gospodarsko.

Kot smo omenili, ima pri EFTA vodilno vlogo Velika Britanija. Ta pa je vezana na Commonwealth, se pravi na skupnost držav, kateri poleg Anglije pripadajo Kanada, Avstralija, Nova Zelandija, Indija, Pakistan in še vrsta drugih dežel. Velika Britanija ima pa zelo važne gospodarske stike tudi z državami, ki so organizirane v EST. Mnogi angleški gospodarstveniki so se zato zbalji, da bi vedno tesnejša vez med državami Evropskega skupnega tržišča polagoma izpodrinila angleške gospodarske koristi v teh državah. Začeli so iskati rešitev iz tega zapletenega položaja in končno prišli do sklepa, da je najbolje, če se tudi Anglija vklju-

či v EST, zlasti ker se na ta način tudi o-hrani politična enotnost zahodnih držav.

Angleški ministrski predsednik Macmillan je 31. julija sporočil parlamentu, da je vlada sklenila zaprositi za vstop v EST. Anglija je o tem sklepu seveda obvestila vse člane EFTA in se obvezala, da jim bo sproti poročala, kako se razvijajo pogajanja za vključitev v EST. Velika Britanija bo skušala med drugim doseči nekatere ugodnosti za svoje kmetijstvo, ki bi drugače popolnoma propadlo, ker ne bi moglo vzdržati konkurence s kmetijstvom v ostalih državah Evropskega skupnega tržišča.

Pogajanja med EST in Veliko Britanijo še zdaleč niso zaključena, ko se že oglašajo druge članice EFTA, ki bi tudi rade vstopile v EST. Najbrž se hitro bliža čas, ko zahodno evropske države ne bodo samo vojaško povezane, temveč tudi gospodarsko.

Huda suša

Poleti in delno še jeseni je letos pritisnila huda suša na vse evropske kraje južno od Alp in Karpatov, to je preko Italije in vsega Balkanskega polotoka z Ogrsko in Romunijo vred. Večina rek je v teh krajih imela prav malo vode. Zelo so se skrčili alpski ledeniki, ki so največje zaloge vode.

V Apeninih in tudi v švicarskem kantonu Ticino je bila tako huda suša, da se je sušilo drevje, med drugim mnogo mladih hrastov.

PŠENICNA LETINA 1961

Zaradi slabega vremena v lanskem jeseni ni bilo mogoče posejati z ozimno pšenico vseh površin, ki so bile za to namenjene.

Mednarodna pomoč za indijske petletke

Indija je glede na število prebivalstva druga država na svetu, saj s svojimi 400 milijoni ljudi sledi Kitajski, ki jih ima okoli 650 milijonov. V obeh državah je življenjska raven zelo nizka, v Indiji najbrž še nižja kot na Kitajskem. Indija pa ima mnogo naravnih bogastev, zlasti mnogo rud in vodnih sil. A ta bogastva je treba gospodarsko izkoristiti. Temu cilju služi 3. petletka, za izpeljavo katere Indija potrebuje ogromna sredstva, se pravi inozemska posojila ali mednarodno pomoč. Že vnaprej pa je treba vedeti, da so posojila izgubljena in da je vse skupaj le dar.

Celotna mednarodna pomoč predvideva vsoto 4.600 milijonov dolarjev ali nad 2800 milijard lir. Od te vsote prispevajo Združene države (ZDA) polovico, in sicer eno milijardo dolarjev v gotovini ter 1.300 milijonov dolarjev v obliki kmetijskih presežkov, ki bodo služili za prehrano ljudstva. Na drugem mestu je Zahodna Nemčija, ki bo do l. 1963 prispevala 364 milijonov dolarjev, od leta 1963 do l. 1965 pa 61 milijonov dolarjev. Anglija bo prispevala za enkrat 250 milijonov dolarjev, Japonska 80, Kanada 56 in Francija 30. Mednarodne gospodarske organizacije s Svetovno banko na čelu bodo Indiji nudile skupno 400 milijonov dolarjev.

Ozimna pšenica je bila v Severni Italiji sejana povečini v blato, kar tudi ni pravilno. Kljub temu pa je žetev na splošno dobro izpadla, saj je dosegla 82 milijonov stotov, kar skoraj zadostuje za domačo potrebo, a samo za kruh, ne pa za testenine. Za kruh pride v poštev mehka pšenica, za testenine pa trda. Razlika med obema je v odstotku glutina. Trde pšenice Italija ne pridela dovolj — sejejo jo predvsem v južnih pokrajinah in na otokih — zato pa bo morala uvoziti nekaj milijonov stotov.

Sedaj je po vsej Italiji v teku setev, za katero je nekoliko ugodnejše vreme kot lani.

Grozdje v številkah

Različne sorte grozdja dajejo različne odstotke mošta. Velika razlika tudi nastane, če tržemo teden dni po močnem dežju, ki je sledil suši, ali pa če dežja sploh ni bilo. Na splošno pa je treba vedeti:

Iz 100 kg grozdja dobimo 78 do 82 litrov mošta ali 65 do 70 litrov vina. Iz 100 kg mošta dobimo 85 do 88 litrov vina. Iz 100 kg grozdja dobimo 15 do 20 kg tropin. V teh je 4 do 8 kg grozdovine in 10 do 16 kg pešk. Iz 100 kg pešk dobimo 12 do 15 kg olja. Črno grozdje ima navadno več pešk kot belo.

Velikanski botanični vrt v Sovjetski zvezi

V Leninabadu ob reki Sir-Darja in pod gorovjem Mogol-Tau se nahaja velikanski botanični vrt, v katerem je zbranih okoli 500.000 redkih rastlin iz vseh predelov sveta. Uspevajo tudi banane, saj obilica vode in sončni žarki ustvarjajo tropično klimo. Vrt je last Akademije znanosti v Tadžikistanu, ki si je sedaj postavila za nalogo vzgojiti mnogo lepotečnih dreves, katera bodo rastle ob ulicah in cestah tadžikistan-skih mest in vasi, kjer je poleti neznozna sončna pripeka.

ŽENA IN DOM

KAJ MORA VEDETI ŽENSKA

KI V SVOJEM POKLICU SEDI?

Zmerom več ljudi je, zlasti žensk, ki delajo v takih poklicih, da se premalo gibljejo. To velja še prav posebno za ljudi, ki opravljajo svoje delo sede. Dolgo dnevno sedenje prinaša s seboj mnogo nevarnosti, ki pa jih lahko precej omilimo, če se z njimi pravočasno natančneje seznanimo.

Ako sedimo dalj časa, se nehote zgrbimo. Popustijo trebušne mišice in mišice v hrbtenici. Nenormalno pritiskajo potem trebušne stene na nekatere organe v trebuhu, kri se počasneje pretaka in zastaja v trebušnih organih. Črevesje deluje počasneje, zato tudi počasneje prebavljamo in presnavljamo. Prebavljena hrana se nabira v obliki maščobe v trebušni votlini, blato zastaja. Neredno odvajanje povzroča različna vnetja, kronična zaprtja in posledica tega je tudi nečista koža. Zaradi počasnega pretakanja krvi v trebuhu se leno pretaka tudi kri v nogah, ki so zato mrzle in rade ozebejo. Tudi hrbtenica se zvije, kar ima lahko slabe posledice. In če pomislimo, da so prostori, v katerih navadno ves dan delamo, ponavadi še zaprti in mogoče celo slabo prezračeni, ni čudno, da imamo v kratkem opraviti z mnogimi nevarnostmi.

Proti vsem tem težavam se najuspešneje borimo s telovadbo. Ne smemo pa misliti, da je zveličavna samo tista telovadba, ki jo opravimo zvečer pred spanjem. Telovaditi moramo tudi sede med delom, le da smemo delati tedaj samo tiste vaje, ki ne

vzbujajo pozornosti, skratka vaje, pri katerih napenjamo mišice brez velikih gibov.

Sede na stolu privzdignemo obe nogi naenkrat tako visoko, da dosežemo s koleno spodnjo ploskev mize. Prsti nog naj se ne dotikajo tal. Vajo napravimo večkrat, ker s tem telovadijo trebušne mišice in spodnje mišice hrbta in stegen. Večkrat vzravnamo hrbtenico. Potegnemo trebuh vase. Vse vaje napravimo večkrat med delom. Kadar moremo, vstanimo in napravimo nekaj korakov. Vsaka sprememba pri sedenju je namreč telesu dobrodošla.

Po delu pojdemo domov peš ali pa se peljimo s kolesom. Kolesarjenje je izvrstna telovadba za ljudi, ki pri delu sede. Nikar pa ne zanemarimo tudi večerne telovadbe. Ta nam nudi več sproščenosti v obleki in gibih.

Napravimo vsaj dvajset počepov. Na tleh leže vzdiguje spodnji del telesa ali delajmo z nogami gibe, kot da gonimo kolo. Stojte krožimo v pasu z gornjim delom telesa ali večkrat izmenoma vzdiguje iztegnjeni nogi. Vzdiguje koleno do čela, se pri tem zgrbimo, nato pa sunkoma vzravnamo in iztegnemo nogo navzdol. Vaje ponovimo najmanj dvajsetkrat.

Ženska, ki veliko sedi, naj pazi tudi na prehrano. Uživa naj le lahko prebavljive jedi, ki niso mastne ali začinjene in ki ne napenjajo. Ob nedeljah ter v času dopusta pa naj pošteno razgiblje mišice, da bo ostala zdrava in vitka.

Dr. L. R.

R. Ne cveteja več zame...

6

»Nikar si ne delajte skrbi,« je tolažil mladenič jokajočo mater, »prepričan sem, da se bo vse dobro izteklo. Ostal bom pri otroku v bolnišnici do vašega prihoda.«

Gospod Jerko Kvas je vozil previdno, kolikor je mogel. Otrok je še vedno bil v nezavesti. Nevina ni mogla obrniti pogleda od belega obraza. Solze so ji privrele v oči. Tedaj je srečala pogled mladeniča, ki je sedel poleg nje. Tolažljivo se ji je nasmehnil: »Ne, res, ni nič hudega. Fantek bo ozdravel.« Kar dobro ji je delo.

»Kar pomirjenega se čutim, ker vidim, da se spoznate na stvar,« se je oglašil Jerko.

»Moje znanje še ni prav veliko, saj sem komaj začetnik. Toda poklicu se mislim prav resno posvetiti. A dovolite, pozabil sem se predstaviti, Živko Obič.«

»Čestitam vam, gospod Obič,« je odvrnil Jerko, »da začnete svoj poklic z vso resnobo. Gotovo boste uspeli.«

»Velikih načrtov nimam,« se je nasmehal študent. »Rad bi postal podeželski zdravnik, kot je bil moj oče. Na deželi je mnogo lepše kot v mestu. Ljudje potrebujejo tu tudi svetovalca, človeka, ki razume njih potrebe in skrbi. Jaz pa bi jim rad pomagal.«

»Vozim dovolj počasi? Vaše mnenje mi je zelo všeč. Pri mladih ljudeh ne slišim kaj podobnega. Kaj pa pravijo vaši tovariši?«

»Ne vem, jaz imam svoje načrte — za mnenje drugih se ne brigam.«

»Tako je prav, gospod Živko, samostojne ljudi potrebujemo. Smo že tu?«

»Da, kar v prvo stransko ulico obrnite.«

Ustavili so se pred bolnišnico. Nevina ni ves čas spregovorila besedice. Otroka so takoj sprejele bolniške strežnice. Družba je pa čakala v predsobi ambulante na zdravniški izvid.

»Kako boste pa sedaj prišli do svojega motorja?«, je vprašal gospod Jerko mladeniča.

»Menda ga ne bo nihče ukradel. Mogoče ga bo policija pripeljala s seboj. Če ne, pojedem pa peš po njega. Kratka pešhoja mi ne bo škodovala.«

»Tako pa ne. Vas bomo pa že peljali. Toda kam ste namenjeni?« Mladenič je imenoval kraj. Bil je prav tisti, kjer je nameraval gospod Kvas z ženo in Nevino preživeti nekaj dni oddiha.

»Tam prebiva moj starejši brat. Podedoval je hišo in zemljišče, zato pa me podpira na univerzi. Del počitnic sem preživel v mestu kot delavec, da sem si nekaj zaslužil. Zdaj se bom pa ustavil še pri bratu.« Prav videlo se je fantu, kako se veseli počitnic.

»Potem upam,« se je prijazno posmejal Jerko, »da se bomo še videli. Razkazali nam boste malo okolico.«

»Prav rad. Bržkone ste prvič tukaj pod našimi gorami.«

»Midva z ženo ne, toda naša mlada spremeljevalka še ni videla teh krajev.«

Nevina je zopet čutila na sebi topli mladeničev pogled, ki jo je tako prijetno presunil, da sama ni vedela zakaj.

»Tudi gospodična potrebuje malo svežega zraku,« je pripomnil Živko. Nevini, hčerki bogatega veleposestnika, se še ni pripetilo, da bi jo kdo s takšnim sočutjem omenil.

»Prav potrebna je Nevina planinskega zraku,« je dostavila gospa Jasna. »Zadnje jesensko sonce ji bo morda vrnilo tudi nekaj barve v lica.«

»Brez dvoma bodo naše snežne gore in dobri zrak storili svoje.« Obrnil se je k dekletu in šaljivo dodal: »Mi imamo tudi sestro Nevino, ki ji pravimo kar Neva.« De-

kličin obraz je navdahnila lahna rdečica. Kako prijazni so ti ljudje, si je mislila.

Medtem je stopil zdravnik v čakalnico. Povedal je, da se medicinec ni zmotil in da bo fantku kmalu bolje, naj kar potolažijo mater. Policijski avto je pripeljal starše in tudi Živkov motor.

Iz bolnišnice proti Ovčji vasi je bila kaj vesela vožnja. Živko je dirkal naprej. Pri vsakem ovinku je počakal in kazal z roko na bleščeče vrhove. V letoviški vasi je po Jerkovem naročilu poiskal primerno gostilno. Nevina se je kar na vratih ustavila in se čudila prijetni opremi v kmetskem alpskem slogu. Skoro proti volji ji je ušlo:

»Kako je vse pisano in lepo!«

»Kako bi ne bilo lepo, ker je tako domače,« se je oglašil Živko.

»Neva se čudi, ker je v ravnini, blizu močvirij in plitvega morja vse nekam bolj pusto in mračno,« je pojasnila Jasna.

»Ah, ne, mene gorjana, pa privlačuje ravnina in tudi barje ter morje. No, seveda, pri nas je vse bolj domače. Poglejte naše cerkve, pašnike nad njimi in gozdove, nad vsem pa zlatobepe pečine. Toda, gospoda, vi boste sedli h kosilu.«

»Prosim vas, gospod Obič, ostanite z nami kot gost.«

»Hvala lepa, ne bom odklonil. Saj veste, da je študentov mošnjček vedno bolj suh.«

Neva je bila prijetno iznenadena in je izpod trepalnic pogledala mladeniča. Čez hip se je pa spet zresnila, ko je pristopila brhka natararica v narodni noši in prijateljsko potrepkala Živka po ramenih:

»Hej, glej ga, Živka! Si že v mestu doštudiral?«

»Ne, Mojca. Sem komaj začel. Kaj pa ti tukaj?«

»V delo sem morala. Po očetovi bolezni so ostali še dolgovi. Ah, če bi tvoj oče še živel, bi moj še ne umrl. Novi, tuji zdravnik pa ne zna nič, prav nič! Toda, kaj klepečem. Gospodje, čakajo na kosilo?«

Ko je dekle odšlo, je Živko pojasnil, da je bila njegova sošolka. Devet otrok je v hiši. Materi mora pomagati.

»Ali res mislite,« je vprašal gospod Jerko, »da bi vaš oče prej ozdravil njenega, kakor novi zdravnik?« (Dalje)

Ta zavest jih je napolnjevala z neko sveto grozo in hkrati z navdušenjem ter jim pomagala, da so potlačili v sebi, druga, bolj človeška in preprosta čustva. Zdaj pa, ko je postala fantastičnost tega poleta zanje navadna vsakdanost, so njihove misli stalno prehitevale hitrost vesoljske ladje in iskale v praznini prostora pred njimi samo Zemljo. Polasčalo se jih je močno, skoro nepremagljivo domotožje. Zlasti ženske so bile podvržene vedno bolj pogostim živčnim krizam. V navalu nekake histerije so začele kričati, se metati po tleh, si puliti lase, ali pa so zapadale v dolge krize duševne depresije, katerih znaka sta bila trdovratno molčanje in pogost, tih jok. Ves štab se je trudil, da bi napravil življenje na vesoljski ladji čimbolj normalno in prof. Magnussen je rad zatislil ne le eno, ampak obe očesi nad flirtanjem med moškimi in ženskimi člani posadke, v upanju, da bo to zmanjšalo občutek neutešenosti in domotožja v njih. Saj tudi sam ni bil izjema in je prav tako trpel od domotožja, kot tudi drugi člani njegovega štaba, čeprav so se trudili, da bi ne kazali svoje tesnobe in da bi še drugim dajali poguma.

Prof. Magnussen se je začel zavedati, da postajajo stvari bolj zapletene, kot je predvideval v svojih načrtih, čeprav so bili ti dobro premišljeni in so jih preučila ter odobrila najvišja oblastva Svobodnega sveta.

Tudi sam je začel nestrpnost odbirati čas z atomske ure s kalendarjem, ki je še vedno kazala zemeljski čas in katere kazalci

Povzatek iz vesolja

E. Z.

30.

so kar drveli naokrog. Iztrgali so se bili kot prvi ljudje na Zemlji času in se spustili tako daleč v vesoljski prostor kot še nihče pred njimi, a vendar so bili zdaj le spet ujeti v prostor in čas. Ničesar drugega niso mogli storiti, kot da so čakali, da jih vesoljska ladja z največjo možno hitrostjo prinese nazaj v sončni sistem in v bližino Zemlje.

Na skrivnem pa je začela profesorja tudi glodati skrb, kaj bo takrat. Ali bodo sploh lahko pristali na Zemlji in se izkrkali? Morda planet sploh ne bo več obljuden, če je človeštvo vztrajalo v svoji blaznosti in se samo uničilo s silami, katere je sprostito v naravi, a jih ni znalo obvladati in upravljati. Morda življenje na Zemlji zaradi prehude okužbe zemeljske površine in ozračja sploh ne bo več mogoče. To bi pomenilo tudi izumrtje vseh živalskih vrst, ki služijo človeku za hrano.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Jugoslovansko nogometno prvenstvo

Partizan in Vojvodina na čelu lestvice

V nedeljo so jugoslovanske nogometne ekipe počivale, ker je državna reprezentanca odigrala v Beogradu prvo izločilno tekmo za svetovno prvenstvo. »Plavi« so nastopili v sledeči postavi: Soškić; Đurković; Jusufi; Radaković, Nikolić, Vasović; Čebinać, Fermatović, Sekularac, Mujčić in Galić. Brez posebnih težav so premagali šibko postavo Koreje. Petkrat so potresli nasprotnikovo mrežo (dvakrat Sekularac in po enkrat Galić, Čebinać ter Radaković) in prejeli samo en gol. Igra državnega moštva je bila precej bleđa, poznala pa se je zlasti odsotnost levega krila Kostića. Povratno srečanje bo 26. novembra v Seulu.

Letos je iz Jugoslavije odpotovalo v tujino kar pet dobrih nogometašev, ki so dolgo let bili v državni reprezentanci, in sicer Kostić (LR Vicenza), Kaloperović (Padova), Bošković in Veselinović (Sampdoria) ter Zebec (Alemmania - Nemčija).

Glavni favorit letošnjega tekmovanja je bil in je tudi zdaj beograjski Partizan, ki je v predtekmovanju osvojil pokal Hajduka (premagal je Hajduka 2:0 in Dinamo 2:0, izgubil pa s Crveno zvezdo 0:1). V srečanjih za ta pokal je drugo mesto osvojil Hajduk (zmaga nad Crveno zvezdo 6:1 in neodločen izid proti Dinamu 1:1), tretje mesto je zasedla Crvena zvezda (neodločen izid z Dinamom 2:2), četrto pa Dinamo. Partizan je zelo hitro in prodorno moštvo. Čeprav je Partizan izgubil Kaloperovića, je tudi letos zelo čvrst in uspešen, za kar imajo največ zaslug vratar Soškić, branilec Jusufi in napadalca Galić ter Kovačević. Ekipa je v dosedanjih sedmih tekmah doživela le en poraz, in sicer v Beogradu proti Vardarju (1:3). Premagala pa je Dinamo v Zagrebu (2:0), Rijeko (1:0), Borca v Banji Luki (4:7) in Beograd (2:1); dvakrat je zaigrala neodločeno z Novim Sadom in enkrat s Crveno zvezdo. Partizan, ki se bo v kratkem spoprijel z italijanskim prvokom Juventusom za pokal evropskih prvakov, je zabil 13 golov, prejel pa 8.

Na prvem mestu lestvice je tudi Vojvodina, ki je dosegla 4 zmage (Vardar 4:2, Crvena zvezda 2:1, Dinamo 1:0 in Velež 4:3), dva neodločena izida (Borac 1:1 in Hajduk 1:1) ter en poraz v prvem kolu proti Rijeki (0:1). Ekipa je zelo pomlajena in mnogo obeta; zato Novosadčani ne pogrešajo preveč odsotnosti Boškovića in Veselinovića.

Večni nasprotniki Partizana so igralci beograjske Crvene zvezde, ki je letos izgubila dva odlična

nogometaša, kot sta Zebec in Kostić. Oba igralca sta tvorila steber enajstorice. Moštvo je zdaj sicer pomlajeno, toda izid tega poskusa se bo pokazal šele čez nekaj let. Najboljša igralca Crvene zvezde sta Đurković in Sekularac. Ekipa je do sedaj dosegla 3 zmage (Vardar 5:0, Velež 2:0 in Hajduk 3:0), dva neodločena izida (Sarajevo 3:3 in Partizan 0:0) ter doživela dva poraza (Dinamo (0:3 in Vojvodina 1:2).

Z enakim številom točk kot Crvena zvezda se na tretjem mestu nahaja mlada ekipa Sarajevo. Moštvo je letos premagalo sledeče ekipe: Novi Sad (5:1), Hajduk (1:0) in Borac (3:2), zaigralo neodločeno dve tekmaji (Crvena zvezda 3:3 in Rijeka 0:0) in izgubilo dve srečanja s precej visokim izidom (Beograd 1:6 in Vardar 0:4).

V zlati sredini najdemo kar štiri enajstorice, in sicer vse z enakim številom točk (7). Te ekipe so: Vardar, Rijeka, Novi Sad (novinec v prvi ligi) in Beograd. Vardar je zelo nestalna ekipa; izgubila je na domačem igrišču tekmo s Crveno zvezdo (0:5) in Vojvodino (2:4), premagala pa v Beogradu Partizana (3:1).

Na koncu lestvice so tudi štiri ekipe: novinec Borac iz Banje Luke, Velež iz Mostarja ter slavni ekipi Dinamo in Hajduk. Hajduk, ki je sestavljen iz mladih igralcev pod vodstvom Vukasa, se do zdaj ni dobro izkazal, čeprav sta Anković in Bego boljša igralca. Dinamo pa je zelo slabo začel tekmovanje za prvenstvo, čeprav so njegove vrste postale čvrstejše. Odlikujeta se posebno Matuš, Santek in Perušić.

- Po sedmem kolu tekmovanja je lestvica sledeča: 1. Partizan (Beograd) in Vojvodina

- (Novi Sad) 10, 3. Crvena zvezda (Beograd)
- in Sarajevo 8, 5. Vardar (Skopje), Rijeka,
- Novi sad in Beograd 7, 9. Velež (Mostar),
- Borac (Banja Luka), Hajduk (Split) in Dinamo (Zagreb) 5 točk.

Strokovnjaki predvidevajo, da bo Partizan tudi letos osvojil častni naslov prvaka, čeprav bo moral voditi oster boj s Crveno zvezdo. Vojvodina bo vsekozi med prvimi. Uspešni bodo tudi nastopi Sarajeva in Vardarja. Hajduk in Dinamo bosta gotovo zboljšala svoj položaj, a ne bosta mogla več popraviti razlike v točkah, ki ju loči od vodilnega moštva. Castno se bosta izkazali Rijeka, Beograd, medtem ko se bo boj za obstanek bil med Veležem, Borcem in Novim Sadom.

ŠPORT PO SVETU

- Na odbojškem turnirju, ki je bil v Torinu za pokal Italija 1961, se je na prvo mesto uvrstila močna ekipa Jugoslavije.

- Poleg tekme Jugoslavija - Koreja (5:1) so v nedeljo bila še naslednja mednarodna tekmovanja: Avstrija je premagala Madžarsko (2:1), Romunija Turčijo (4:0), CSR Irsko (3:1), Luksemburška Portugalsko (4:2) in Skotska Sev. Irsko (6:1).

- Italijanski konj Molvedo (E. Camici) je v nedeljo zmagal v največji dirki na svetu — Arc de Triomphe, ki je bila v Parizu.

- Poljska je v Palermu zmagala v lahkoatletskem dvoboju proti Italiji (127:80). Nemčija pa je porazila Madžarsko (119,5:92,5) v Avgusti. V Timisoari so tekmovalce ženske reprezentance Madžarske, Romunije in Italije. Italijanke so klonile tako pred prvimi (46:57) kot pred drugimi (40:63) tekmovalkami.

- V Llandrindod Wellsu se je zaključila šestdnevna motociklistična dirka. Zmagala je Zah. Nemčija pred Italijo in CSR, ki je pa osvojila prvo mesto v tekmovanju za srebrno vazo. Glavno nagrado za industrijo je dobila italijanska znamka Capriolo.

Besna zmaga Talja na Bledu

Ljubitelji šaha v Sloveniji in Jugoslaviji so bili v mesecu septembru priče enega največjih šahovskih turnirjev vseh časov — velikega obračuna najboljših šahistov na svetu. Na tekmovanju so od velemojstrov tokrat manjkali le Botvinnik, Reshevsky, Spaski in Korčnoj. Kandidat številka 1 za najvišje mesto je vsekakor bil bivši svetovni prvak Mihajl Talj, ki je imel najnevarnejše nasprotnike v preostalih predstavnikih ZSSR (Petrosjan, Keres in Geller), medtem ko so iz ostalih držav posegli v boj za častna mesta predstavniki ZDA Fisher, in Jugoslovani Gligorić, Trifunović ter Parma. Kakor se je predvidevalo, je Talj na šahovskem maratonu ob Blejskem jezeru res osvojil prvo mesto. Nabral je 14,5 točk, to je 76,3% možnih točk.

- Končna lestvica: 1. Talj (SZ) 14,5, 2. Fisher (ZDA) 13,5, 3., 4., 5. Gligorić (Jug.), Keres in Petrosjan (SZ) 12,5, 6., 7. Trifunović (Jug.)
- in Geller (SZ) 10,5, 8. Parma (Jug.) 10, 9., 10. Bisguier (ZDA) in Matanović (Jug.) 9,5, 11., 12., 13. Najdorf (Argentina), Darga (Zahodna Nemčija) in Donner (Nizozemska) 9, 14. Olafsson (Islandska) 8,5, 15. in 16. Portisch (Madžarska) in Ivkov (Jug.) 8, 17. Pachman (CSR) 7, 18. Bertok (Jug.) 6,5, 19. Germek (Jug.) 5,5, 20. Udovič (Jug.) 4 točke.

Turnir je torej potekal v znamenju premoči Talja in Fisherja, kar se je lahko opazilo predvsem v drugem delu tekmovanja. Konec tekmovanja je bil zelo razburljiv. Talj je v zadnji partiji premagal Najdorfa in s tem dosegel svojo 11 zmago ter prvo mesto na končni lestvici. Fisher pa je zaigral neodločeno z Ivkovom in se moral zadovoljiti z drugim mestom. Američan je edini igralec blejskega turnirja, ki ni doživel nobenega poraza. Gligorićevo tretje mesto je velik uspeh, čeprav je znano, da je ta velemojster eden najznamenitejših šahistov sveta.

Talj se je kar hitro opomogel od hudega poraza v tekmaji z Botvinnikom. Njegova igra na tem važnem tekmovanju ni bila več tako zaletava, kakor je bila prej. Zdjaj se Talj izogiba zapletenih pozicij, igra za lahkoto in neprisiljeno. Kljub temu Rus ni bil gotov, da bo zmagal niti v predzadnjem kolu, ker se je Fisher izkazal kot nevaren tekmeč. Fisher je posebno zadovoljen z uspehom, ki ga je dosegel v partijah s sovjetskimi velemojstri, katere je prema-

gal z izidom 3,5:0,5. Strokovnjake je zelo presenetila zrela in predvsem smotrna igra mladega Bobbyja, ki je v določenih odlomkih igral kakor stroj.

Gligorić se nima kaj pritoževati s svojim tretjim mestom, ker sta Rus in Američan prodornejša igralca. Gligorić je zelo blede zaigral nekaj partij z belimi figurami in marsikdo se čudi, da je kljub temu nabral toliko točk. Gligorić je izgubil samo eno partijo.

Zasedba na tem turnirju je bila zelo močna, kar potrjuje slaba uvrstitev Najdorfa, Olafssona, Ivkova, Portischa in Pachmana, ki so vsi v drugi polovici lestvice. V prvi polovici najdemo Keresa, Petrosjana in Cellerja, ki so igrali z običajno močjo, tako da so bili vseskozi resni tekmeči voditeljema tekmovanja.

Jugoslavijo je tokrat zastopala kar osmorica igralcev. Največ zanimanja je vsekakor bilo za nastop Slovenca Bruna Parme, ki je v prvem srečanju v velemojstrski konkurenci dosegel velik uspeh: zasedel je 8. mesto. Talj meni, da Parma zasluži velemojstrski naslov. Njegova igra na turnirju je bila prav prijetno presenečenje za vse.

Trifunović je bil šesti in se je izkazal kot uporen borec, čeprav se hitro zadovoljuje z delitvijo točke. Matanović in Ivkov sta slabo začela svoje nastope; Matanović se je hitro znašel in še zasedel zavirljivo mesto na lestvici, Ivkov pa je prišel v polno moč šele kasneje. Ivkov se je izkazal na koncu turnirja in dobil celo nagrado za najlepšo stvaritev na turnirju v partiji proti Portisču. Niso izpolnili pričakovanj Bertok, Udovič in posebno Germek.

Organizacija turnirja je bila odlična in zato bo blejski turnir ostal vsem v trajnem spominu.

Pred zaključkom še nekaj števil. Na sporedu je bilo skupno 190 partij; 89 srečanj (46,8%) se je zaključilo z zmago. Neporažen je bil samo Fisher, brez zmage pa je ostal Udovič, ki je doživel tudi največ porazov (11); največ zmag ima Talj (11), največ remijev pa dr. Trifunović (15 v 19 tekmah!). Z belimi figurami so najbolje igrali Fisher, Petrosjan in Talj 7,5 (9), s črnimi Talj 7 (10). V 32 nastopih proti sovjetskimi velemojstrom niso Jugoslovani zabeležili niti ene zmage, ampak samo 14 remijev. Izid bi bil za SZ 25-7.

103. Mož se je zadovoljno nasmejal in vstal. Ko je odšel, se je Siva spet upala h Kazanu, kmalu pa jo je od njega pregnal nov strah pred ljudmi. Mož se je vračal h gozdu in še ena postava ga je spremljala. Kazan je začutil bližino žene, ki je pokleknila v sneg blizu njega, vendar tako daleč, da je bila varna pred morebitnim napadom. Gledala ga je.

104. »Pridi, prijatelj, pridil!« ga je vabila z iztegnjeno roko. S težavo so se Kazanove mišice zganile. Le za nekaj centimetrov se je premaknil naprej. V tem glasu je bil isti zvok, ista milina in dobrota v njenih očeh. Oči, kot jih je imela gospodarica in njen glas! Vedel je, da tej ženi nikoli ne bi mogel storiti kaj hudega in zaupal ji je.

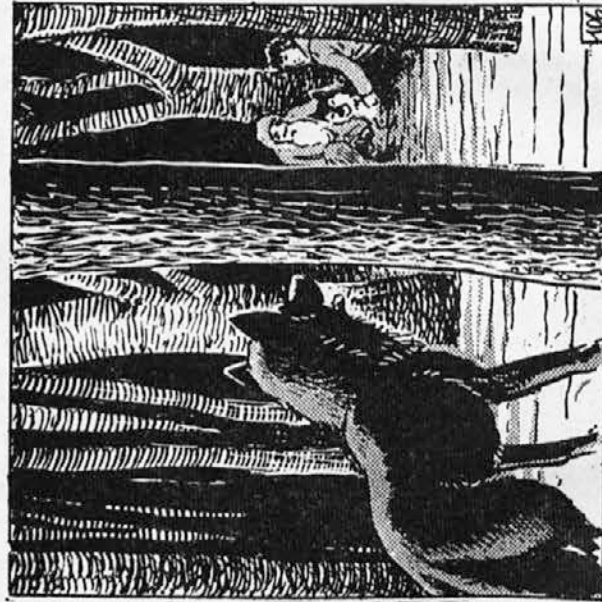
105. »Pridil!« ga je še enkrat povabila in previdno pobožala. Potem je stopila k njemu in s sočutjem opazovala njegovo razmesarjeno nogo. »Oče, pogledj, kakšna huda rana! Saj ne more hoditi, prenesi ga bova morala. Stari, izkušeni Radisson pa je mislil, da vse in je že prinesel s seboj iz taborišča močno očajo. Razgrnil jo je po snegu.

PO
POVESTI

J. OLIVERA
CURWOODA

RIŠE:
M. MUSTER

106. Ko sta hotela zaviti Kazana v odejo, sta Radisson in njegova hčerka začudeno obstala. Iz neposredne bližine sta iz gozda zaskočila žalostno zavijanje volkulje. Kazan je dvignil glavo in s tresočim cviljenjem odgovoril Sivinemu klicu. Potem je mirno dovolil, da sta ga zavila v odejo in odvlekla v taborišče. Tukaj je zadovoljjen zaprl oči.

107. Mož je prinesel toplo vodo in mu izmil rane. Potem mu je položil nanje nekaj mehkega, hladnega in mu prevezal nogo z ruto. Kazan ga je hvaležno gledal. To je bilo zanj nekaj novega! Da je mož tako dober in nežen z njim kakor žena! Celo skledo kaše mu je prinesel in vesel opazoval, kako mu tekne. Sredi večerje pa je Kazan nenadoma prenehal.

108. S sani, kjer je sedela Jeanne, je zaskočil tih cviljenjem. Dvignil je glavo in odgovoril s podobnim zavijanjem. Tedaj je Jeanne z ljubkujočimi besedami dvignila sveženj na kolena. Prinesla ga je k psu in nekoliko razgrnila toplo krzno. Kazan je začuden strmel v mali, rožnati obrazek in drobne prste, ki so se iztegnili proti njemu. Otroka še nikoli ni videl.